

Nr 401

Av fru **Renström-Ingenäs** och herr **Bark**, *angående vissa socialpedagogiska anordningar beträffande barn med beteenderubbningar.*

Placering av barn i hjälpklass sker först efter noggrann prövning av lärare, testning, uttalande av skolläkare och beslut av den av folkskolestyrelsen utsedde ledaren för uttagning av barn till hjälpklass. I tveksamma fall fordras därjämte undersökning och utlåtande av psykiater.

Emellertid visar det sig att somliga barn, som så uttagits till hjälpklass, har svårt att finna sig till rätta där. De är mycket oroliga och uppträder höggradigt störande. Psykisk invaliditet hindrar dem från att tillägna sig undervisningen, och genom sitt beteende skapar de orimliga arbetsförhållanden både för de normala hjälpklassbarnen och för läraren. De svårangepassade barnen gör också att hjälpklasserna kommer i vanrykte, så att föräldrar icke gärna vill låta sina barn undervisas i dessa. Bäst vore om barn med beteenderubbningar kunde skiljas från hjälpklasserna. Till särskola kan barnen icke sändas, ty deras intellektuella utrustning är sådan, att de är lämpliga att undervisas i hjälpklass. Särskolorna är ej heller ämnade att ta hand om elever enbart därför att deras beteende gör dem besvärliga i hjälpklassen.

F. n. har skoldistriktet ute i landet att ensamma ta ansvaret och kostnaderna före eventuella åtgärder. Oftast får barnen trots allt gå kvar i hjälpklassen, vilket dock kan skada deras utveckling och göra dem socialt missanpassade för hela livet.

Denna uppfattning stödes av framstående psykologer. I SOU 1943:19 framhåller professor G. A. R. Anderberg, Uppsala, vikten av att barn placeras i specialklasser allt efter deras förutsättningar och att deras sociala anpassning därigenom gynnas. — Professor J. K. G. Elmgren, Göteborg, understryker att de tidiga åldrarna ur uppfostringssynpunkt är av mer genomgripande betydelse än senare perioder. Han säger: Under ingen annan period är möjligheterna större till resultatrika ingripanden medicinskt och pedagogiskt för att rätta till en snedvriden utveckling eller socialt anpassa individen till sin omgivning. ”Den uppfostringshygieniska verksamhet barnavårdsnämnder, rådgivningsbyråer för uppfostran och specialklasser av olika slag utöva, synes mig insätta på ett alltför sent stadium, när utvecklingen redan är fastlåst i sina väsentliga grundlinjer.” Professor Elmgren framhåller att socialpedagogiska åtgärder kan bidra till att minska ungdomsbrottsligheten.

I SOU 1945:5, Vården vid ungdomsvårdsskolorna, lämnas i första kapitlet en redogörelse för klientelet på ungdomsvårdsskolorna och deras uppväxtförhållanden, vilken styrker professorerna Anderbergs och Elmgrens uppfattning.

Där heter det att det stora flertalet av dessa ungdomar redan i folkskolan haft störande uppträdande under lektionerna och svårigheter med kamraterna som utmärkande drag för beteendet i skolklassen. Deras uppväxtmiljö har ofta varit dålig. Föräldrarnas intresse för barnens fostran har varit liten, tillsynen ringa eller obefintlig, slapphet och likgiltighet har präglat deras inställning till barnen. Föräldrarnas möjligheter att påverka sina barn i positiv riktning synes även ha varit ganska inskränkt på grund av sinnessjukdom eller annan psykisk abnormitet. "Det förefaller alltså finnas ett samband mellan den dystra uppväxtmiljön och beteenderubbningarna." . . . "Det visar sig också att flertalet elever i många avseenden är psykiskt underutvecklade och handikappade. — — I åtskilliga fall betar de sig som småbarn med meningslösa raseriutbrott, matvägran eller egocentrisk självhävdelse. — — Även i intellektuellt avseende är många allvarligt nedsatta."

Av de sålunda refererade utredningarna synes det oss framgå, att de av oss nämnda hjälpklassbarnen med beteenderubbningar löper stor fara att snedvridas i sin utveckling, så att de framdeles kommer i konflikt med samhället, och att det som ett led i den förebyggande ungdomsvården är synnerligen angeläget att profylaktiska åtgärder vidtages.

Lämpligt synes det vara, att de elever, som kommer från en god hemmiljö och har bra föräldrar som kan stödja dem, får stanna kvar i hemmet. Den socialpedagogiska behandlingen av barnen inskränkes till en timmes enskild undervisning varje dag så länge detta är erforderligt.

I de fall där man efter en noggrann prövning av barnet i analogi med den, som föregår placering i hjälpklass — utlåtande av barnpsykiater skall här alltid erfordras — funnit att barnet icke är lämpligt att undervisas i hjälpklass; och där man tillika efter noggrann prövning förvissats om att föräldrarna icke kan skapa en lämplig hemmiljö, bör barnet omhändertagas. Flera landstingsområden bör anordna ett gemensamt skolhem, där dessa barn placeras och erhåller sakkunnig vård, fostran och undervisning. Statsbidrag bör beslutas utgå såväl till ovannämnda enskilda undervisning som till dessa skolhem.

Med hänvisning till här anförda motivering får vi föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning syftande till att så snart ske kan förslag föreläggas riksdagen om att här skisserade socialpedagogiska anordningar kommer till stånd.

Stockholm den 26 januari 1956

Lena Renström-Ingenäs

Hernfrid Bark
